

Profesyonel Voleybolcuların Fair Play Algısı

Aylin Özge PEKEL^{1*}

¹Spor Bilimleri Fakültesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 11.05.2023

Kabul Tarihi: 09.07.2023

DOI: 10.25307/jssr.1295663

Online Yayın Tarihi: 31.10.2023

Öz

Sporcular üzerinde yaratılan başarı baskısı taraftar, medya, politik yapılar, sponsor gelirleri, antrenör gibi dışsal faktörlerle birlikte sporcuları başarının zorunluluğu bu baskıyı arttırmaktadır. Bu bağlamda, profesyonel voleybolcuların fair play kavramına yönelik düşünce ve deneyimleriyle yükledikleri anlamların metaforlar vasıtasıyla ortaya çıkarılması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmaya 2022-2023 sezonunda Türkiye voleybol üst liglerinde profesyonel olarak voleybol oynayan 27 erkek 12 kadın toplamda 39 profesyonel voleybolcu katılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Verilerin elde edilmesinde iki kısımdan oluşan, araştırmacı ve uzman görüşüne başvurularak oluşturulan bir form kullanılmıştır. İlk kısım, katılımcıların demografik bilgilerini içermekte, ikinci kısım ise fair play kavramına ilişkin voleybolcuların algılarını belirlemek amacıyla "Fair play... gibi/benzer; çünkü..." ifadesini tamamladığı bölümü içermektedir. Araştırmanın verilerinin analizi, içerik analiz tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz süreci, öncelikle 1'den 39'a kadar numaralandırılan metaforların tek tek incelenmesi ve kodlanması, metaforların ifade ettiği anlamlara göre kod listesi arasındaki ilişkilere bakılarak, verilerin anlamlı hale getirilmesi ve en uygun kategorilere ulaştırılması şeklinde gerçekleşmiştir. Sporcuların bakış açıları incelendiğinde oluşturulan metaforların "dürüstlük unsuru olma", "saygı unsuru olma", "inanç unsuru olma", "karakter unsuru olma" ve "yardımlaşma/takım çalışması unsuru" temaları altında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Sporculuğun ilk yıllarından itibaren verilecek fair play eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve olumlu davranışların ödüllendirilerek teşvik edilmesi ve medyanın da bu konu üstünde yoğunlaşarak paylaşımlarda bulunması fair play ruhuna yakışır davranışların yaygınlaşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Fair play, Voleybol, Fenomenoloji, Metafor, Nitel araştırma

Fair Play Perception of Professional Volleyball Players

Abstract

The pressure to succeed created on athletes by external factors such as fans, media, political structures, sponsorships, and coaches increases this pressure of the necessity of success. In this context, the aim of this study is to reveal the meanings attributed to the concept of fair play by professional volleyball players through metaphors. A total of 39 professional volleyball players, 27 men and 12 women who played professionally in the top leagues in Turkey in the 2022-2023 season, participated in the study. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. A form consisting of two parts, created by consulting the researcher and experts, was used to obtain the data. The first part includes participants' demographic information, while the second part aims to determine volleyball players' perceptions of fair play by completing the expression "Fair play is like/similar to... because..." The data were analyzed using content analysis technique. The analysis process was carried out by examining and coding the individual metaphors numbered from 1 to 39, looking at the relationships between the metaphors and the code list of the meanings expressed by them, and reaching the most appropriate categories to make the data meaningful. When athletes' perspectives were examined, it was concluded that the created metaphors were grouped under the themes of "being an honesty element," "being a respect element," "being a belief element," "being a character element," and "being a collaboration/teamwork element." It is believed that fair play education to be given from the early years of sports, rewarding positive behaviors, and media focusing on this issue and sharing related content will contribute to the widespread adoption of fair play behavior.

Keywords: Fair play, Volleyball, Phenomenology, Metaphor, Qualitative research

* **Sorumlu Yazar:** Arş. Gör. Dr. Aylin Özge Pekel, **E-mail:** aylinozgesarac@gazi.edu.tr

GİRİŞ

Sporun sosyal beceriler üzerinde etkisi olduğu ve uygun şekilde kullanıldığında rekabeti, iş birliğini, oyun kurallarını, sporla ilgili düzenlemeleri ve amaçlarıyla birlikte eğitimini aldığı branşı öğretebildiği bilinmektedir (Bloom ve Smith, 1996). Spor eğitimi insan deneyiminin bir laboratuvarı olarak da görülebilir (Pennington, 2017). Sporun, antrenman yoluyla katılımcıların deneyimlerine dayalı bir değer sistemi yaratması beklenir. Kişilik gelişimi açısından değerlendirildiğinde, insanların kişiliklerini etkileyen faktörler açısından ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Spor müsabakaları sporculara rekabet etmeleri ve böylece adil oyun becerilerini sergilemeleri için fırsatlar sağlamalıdır (Molina vd., 2014; Serrano-Durá vd., 2021).

Yarışmalar sıkı rekabet ortamları yaratır. Çoğu zaman rakip takım ya da sporcunun kendi takımı çok zor durumlar içerisinde kalsalar bile yarışma kurallarına uygun bir şekilde davranmaları gerekmektedir. Rakip sporcunun kendisi gibi kazanma amacıyla sahada bulunduğunu unutmadan onu sadece sporcu olarak görmeli ve değer vermesi sporun içinde bulunması gereken unsurlardandır. Spor tarihine bakıldığında hak gözeterek, şövalyece, mertçe, insana yaraşır biçimde yaşamak anlamına gelen fairness kelimesini barındırmakta olduğu görülmektedir. Spor diline 19. yüzyılda girdiği düşünülen fair play kavramının şekillenmesi uzun sürece yayılmıştır (Yıldıran, 1992). Kavramın temelinde insan onuruna yapılan saygıya vurgu yapılsa da eşitlik, disiplin, hak, hoşgörü, sevgi, saygı insanın karakterine saygı insan yaşantısında önemli yeri olan kavramları içinde barındırdığı hüznün, stres bireylerin hayatta mücadelelerinin süre geldiği bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir (Pehlivan, 2004). Ama iş profesyonelliğe dönüp spor bir meslek olarak icra edildiğinde istenen bu davranışları uygulamak zor bir durum halini alabiliyor. Mutlak başarı beklentisi ve bu yönde sarf edilen yoğun çaba günümüz performans sporlarında başarıya ulaşmak adına ne pahasına olursa olsun kazanmak gibi diğer daha bencil çıkarlar için ahlaki normlar genellikle göz ardı edilir (Parent ve Fortier, 2018). Sporcular üzerinde yaratılan başarı baskısı taraftar, medya, politik yapılar, sponsor gelirleri, antrenör gibi dışsal faktörlerle birlikte sporcuları başarının zorunluluğu bu baskıyı arttırmaktadır (Yıldıran, 2004).

Profesyonel olarak yapılan spor dallarında fair play, oyun ahlakı gibi değerler önem arz etse de rakibi psikolojik, duygusal ve fiziksel baskı altına almak kazanma şansını yükseltmek adına fair play anlayışından uzaklaşmaya neden olmaktadır (Lumpkin vd., 2003). Ahlaki ilkeler, motive edici oldukları için ahlaki eylemin ve bir eylemi gerçekleştirme niyetinin öncüleridir. Alanda yapılan çalışmalarda ahlaki yeterlilik seviyesi ne kadar yüksekse, ahlaki niyetler üzerindeki olumlu etkinin o kadar büyük olduğunu göstermektedir (Cheung vd., 2001). Sporda fair play, sadece kural bilincine bağlı kalmayıp ahlaki normlar ve sosyo-kültürel normları da içine alan bir kavramdır (Yıldıran, 1992). Bunu akılda tutarak, sporcuların adil oyunu nasıl algıladıklarını ve bunun ne şekilde deneyimlerini etkileyip etkilemediğini bilmek önemli görünmektedir. Bunu belirlemek için benimsediğimiz dünya kavrayışımızla düşünce biçimi ve görme biçimi anlamına gelen metaforlar kullanılmaktadır (Morgan, 2016). Metaforlar, soyut ve karmaşık bilgileri somut deneyimlerle ilişkilendirmede güçlü bir bilişsel araç olmanın yanı sıra, her insanın benzer etkinlikleri farklı anlamlarla doldurabileceği ve aynı etkinliğin farklı kişiler için farklı anlamlar taşıyabileceği gerçeğini de beraberinde getirir (Dutke, 1994; Seippel, 2006; Vosniadou ve Ortony, 1989).

Literatür incelendiğinde sporcular ve hakemler özelinde fair play davranışları üzerine (Güllü ve Şahin, 2018; Kahya, 2020; Pekel vd., 2023; Pepe vd., 2019; Teke, 2018), gençlerin fair play ve sportmenlik davranış düzeyleri bağlamında (Altun ve Güvendi, 2019; Caz ve İkizler, 2019; Gök ve Sarıkol, 2023; Koç ve Seçer, 2018; Sezen-Balçıkanlı vd., 2017) ve sporcularda prososyal ve antisosyal davranışları irdeleyen (Sezen-Balçıkanlı vd., 2019; Sezen-Balçıkanlı ve Sezen, 2019; Sezen-Balçıkanlı ve Yıldırım, 2018) çalışmalar bulunmaktadır. Ancak profesyonel voleybolcular özelinde fair play kavramına yönelik deneyimleri ortaya koyan çalışmalara rastlanmamaktadır. Bu bağlamda profesyonel voleybolcuların fair play kavramına yönelik düşünce ve deneyimleriyle yükledikleri anlamların metaforlar vasıtasıyla ortaya çıkarılması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada profesyonel voleybolcuların fair play kavramına yönelik düşünce ve deneyimleriyle yükledikleri anlamların metaforlar vasıtasıyla ortaya çıkarılması amacıyla nitel araştırma desenlerinde olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Anlaşılmayan konuları derinlemesine incelemek için uygun bir yöntem olarak, olgu bilimi kullanılmaktadır. Metaforlar ise olguları sade ve yalın bir şekilde tanımlayarak gerçeği daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Araştırmaya 2022-2023 sezonunda Türkiye voleybol üst liglerinde profesyonel olarak voleybol oynayan 27 erkek 12 kadın toplamda 39 profesyonel voleybolcu katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin elde edilmesinde iki kısımdan oluşan, araştırmacı ve uzman görüşüne başvurularak oluşturulan bir form kullanılmıştır. İlk kısım, katılımcıların demografik bilgilerini içermekte, ikinci kısım ise fair play kavramına ilişkin voleybolcuların algılarını belirlemek amacıyla "Fair play... gibi/benzer; çünkü..." ifadesini tamamladıkları bölümü içermektedir. Katılımcılara yeterli zaman verilerek ifadeleri tamamlamaları sağlanmıştır.

Araştırma Yayın Etiği

Araştırmaya ait etik komisyon onayı 18/04/2023 tarihli, 2023-587 araştırma kodlu karar ile Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analizi, içerik analiz tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu teknik, kişilerin ifade ettikleri sözlerin ve yazıların belirli talimatlar doğrultusunda kodlanarak sayısal hale getirilmesi sürecidir (Patton, 2014). Analiz süreci, öncelikle 1'den 39'a kadar numaralandırılan metaforların tek tek incelenmesi ve kodlanmasıyla başlamıştır. Kodlama sırasında, metaforların ifade ettiği anlamlara göre kod listesi arasındaki ilişkilere bakılarak, verilerin anlamlı hale getirilmesi için en uygun kategorilere ulaşılmıştır. Metaforlar, nitel

araştırmalarda sıklıkla kullanıldığı için, verilerin çeşitliliğiyle başa çıkmada kolaylık sağladığı, veriler arasında bağlantı kurulmasına yardımcı olduğu ve verilerin okuyucuya sunulmasında kolaylık sağladığı için tercih edilmektedir (Sadık ve Sarı, 2012). Verilerin geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla, araştırmacılar verileri ve analizleri araştırmaya katılan kişilerin kontrolüne sunmuş ve ayrıca verilerin ve analizlerin uzman kişilere sunularak yorumlanması için başvurulmuştur (Ekiz, 2009). Ayrıca, araştırma dışından iki uzmanla çalışan araştırmacı, oluşturulan temaları karşılaştırmış ve görüş birliği ve görüş ayrılığı sayılarını hesaplayarak araştırmanın güvenilirliğini değerlendirmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda, %93 ve üzeri uyum sağlandığı görülmüştür (Saban, 2008). Araştırmaya ait verilerin çözümlenmesinde Microsoft Excel veri tabanı programı kullanılmıştır. Metaforlar 4 temada toplanmıştır (Tablo 1). Oluşturulan metaforlardan metin içinde örneklere yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, fair play kavramına ilişkin profesyonel voleybolcuların oluşturduğu metaforlar belirlenerek, ortak özelliklerine göre temalar altında incelenmiştir. Ayrıca, oluşturulan metaforların bazı örnekleri de sunulmuştur. Araştırmaya katılan sporcuların fair play kavramına ilişkin metaforları, kodlar ve temaları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Sporcuların “fair play” kavramına yönelik yaptıkları metaforların kavramsal temaları

Kodlar	Kavramsal Temalar
Adalet, babanın yalanı öğretmemesi, berrak bir su, kaliteli sporcu, karakter, ahlak, ayna, hayat, kardeşlik	Dürüstlük unsuru olma
Duruş, erkek kulübüne, saygı göstermek, davranış biçimi, kendinden önce rakibe saygı, rakibe ve hakemlere saygı	Saygı unsuru olma
Vicdanım, maçta kazanmak için her şeyi yapmak, deniz, hasat, tartışma, sınır çizgisi	İnanç unsuru olma
Oyun karakterini bencilliğinden önde tutma, örnek karakter, ego hırslı duyan şeydir, ayna, tarih, insanlık	Karakter unsuru olma
Dostluk, arkadaşlık, yardım	Yardımlaşma/takım çalışması unsuru

Bazı temalar altında aynı kodların olduğu gözlemlenmiştir. Bu kodlardaki metaforlar farklı anlamlar içerdiği için farklı temalarda yer almaktadır (Tablo 1).

Dürüstlük unsuru olarak fair play

Fair play, herhangi bir hile ya da kural dışı davranışın kabul edilemez olduğu, çeşitli hilelere başvurarak rakibini yenmek değil, spor ortamında gerçekleşebilen adil oyun olarak görülmelidir (Covrig, 1996). Bu kategoride profesyonel voleybolcuların fair play kavramı için oluşturdukları metaforların açıklamaların da adalet, babanın yalanı öğretmemesi, berrak bir su, kaliteli sporcu, karakter, ahlak, ayna, hayat, kardeşlik gibi ifadelerle metaforun kaynağa atfedilen özelliklerini açıklamışlardır.

“Fair play babanın yalanı öğretmemesine benzer/gibidir çünkü; en baştan bu öğretilmiştir ve doğru bilinen budur. Sonucu kaybetmekte olsa dürüstlüğün öğrenimidir.” (Sporcu 24)

Saygı unsuru olarak fair play

Fair play kavramının temelinde öncelikli olarak insan onuruna gösterilen saygının varlığına vurgu yapılmaktadır (Pehlivan, 2004). Ayrıca fair play, sporcuların ve oyuncuların hakemlere, antrenörlere, taraftarlara ve diğer kişilere karşı da saygılı olmalarını gerektirir. Bu, diğer insanların da hakkına saygı gösterilmesi ve oyunun herkes için adil bir şekilde oynanması için gereklidir. Bu kategoride profesyonel voleybolcuların fair play kavramı için oluşturdukları metaforların açıklamaların da duruş, erkek kulübüne, saygı göstermek, davranış biçimi, kendinden önce rakibe saygı, rakibe ve hakemlere saygı gibi ifadelerle metaforun kaynağa atfedilen özelliklerini açıklamışlardır.

“Fair play erkek kulübüne benzer/gibidir çünkü; yazılmamış Kuralları ve birbirine gösterilen saygı vardır.” (Sporcu 15)

İnanç unsuru olarak fair play

İnanç, bireylerin veya toplumların dünya ve insanlık hakkındaki görüşlerini ifade eden bir terimdir. İnanç, kişisel bir deneyim veya toplumun ortak deneyimlerinin bir sonucu olarak gelişebilir ve doğruluğu kabul gören düşünceler olduğundan her zaman bilişsel oluşum içerisindedir (Hoffman, 1987). İnanç, insanların yaşamlarına anlam ve amaç katabilir. Bu kategoride profesyonel voleybolcuların fair play kavramı için oluşturdukları metaforların açıklamalarında vicdanım, maçta kazanmak için her şeyi yapmak, deniz, hasat, tartışma, sınır çizgisi gibi ifadelerle metaforun kaynağa atfedilen özelliklerini açıklamışlardır.

“Fair play sınır çizgisine benzer/gibidir çünkü; geçmek sizin ahlak inancınızı sorgulatırken gerektiğinde geçmememiz büyük kayıplara uğramanıza neden olur.” (Sporcu 2)

Karakter unsuru olarak fair play

Bu kategoride profesyonel voleybolcuların fair play kavramı için oluşturdukları metaforların açıklamaların da oyun karakterini bencillikten önde tutma, örnek karakter, ego hırsı duyan şeydir, ayna, tarih, insanlık gibi ifadelerle metaforun kaynağa atfedilen özelliklerini açıklamışlardır. Fair play insanların karakterini yansıtan bir davranış şeklidir ve dürüstlük, saygı ve adalete dayanan davranış biçimidir. Sporcu 17’in oluşturduğu metaforunda da bunu açıkça görmekteyiz.

“Fair play ayna benzer/gibidir çünkü; rakiplerimize olan davranışlarımız bizim karakterimizi yansıtır.” (Sporcu 17)

“Fair play örnek karaktere benzer/gibidir çünkü; karakter örnek bir sporcu olabilmek için bu çok önemlidir ve karşılıklı oynadığım her sporcuda olmalıdır.” (Sporcu 25)

Yardımlaşma/takım çalışması unsuru olarak fair play

Fair play, sporun yanı sıra iş hayatı, eğitim ve sosyal ilişkiler gibi diğer alanlarda da önemlidir. Güven, saygı ve iş birliği gibi değerleri teşvik eder ve toplumun her alanında yardımlaşmayı artırır. Bu kategoride profesyonel voleybolcuların fair play kavramı için oluşturdukları metaforların açıklamaların da dostluk, arkadaşlık, yardım gibi ifadelerle metaforun kaynağa atfedilen özelliklerini açıklamışlardır.

“Fair play dostluk benzer/gibidir çünkü; gerektiğinde fedakârlık ve özveri gerektirir.” (Sporcu 38)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Profesyonel voleybolcuları fair play algısını incelediğimiz araştırmamızda kavram algısının kişisel inanç ve etik değerlerine aynı zamanda kültürel arka planlarına bağlı olarak değişebildiğini görmekteyiz. Ancak sporcuların çoğu adil oyun ve spor ahlakına saygı duyarak saha içerisinde de bunu uygularlar. Sosyal karakter değerleri sadakat, kendini adama, fedakârlık, takım çalışması ve iyi vatandaşlığı içerirken, ahlaki değerler dürüstlük, adalet, adil oyun, adalet ve sorumluluğu içermektedir. (Lumpkin ve Stokowski, 2011; Stoll ve Beller, 1993). Olumlu ya da olumsuz, rekabet, katılımcıların bilinçlerini, değerlerini ve inançlarını şekillendirmek için muazzam bir güce sahiptir (Pennington, 2017). Profesyonel voleybolcularla yaptığımız çalışmamızda oluşturulan metaforlarda dürüstlük, rakibe saygı, karakter, inanç ve tutum ayrıca yardımlaşma ve iş birliği olarak fair play algısının benimsendiği görülmüştür.

Tutum, bir kişinin belli bir konu veya nesne hakkında olumlu veya olumsuz duygularının ifadesidir. Fair play tutumu hem spor aktivitelerinde hem de sosyal etkinliklerde olumlu davranış yaratan bir tutumdur. İnsanların adalet, dürüstlük ve sporculuk değerlerine saygı duymaları ve bu değerleri uygulamaları, olumlu rekabet ortamı ve sağlıklı toplum için pozitif etkilediği bu temada oluşturulan metaforlarda gözlemlenmiştir. Alanda yapılan çalışmalarda profesyonellik ve rekabet söz konusu olduğunda olumlu ve olumsuz etkilediğini belirten araştırmalar (Gelfand ve Hartmann, 1982; Kavussanu vd., 2006; Lemyre vd., 2002; Lumpkin vd., 2003; Sezen-Balçıkınlı, 2014) mevcut iken yakın temas içeren takım sporlarında fair playe uymayan davranışların bireysel sporlara nispeten daha fazla görüldüğünü belirtmişlerdir (Bredemeier vd., 1986; Miller ve Jarman, 1988; Sezen ve Yıldırım, 2007; Shields vd., 2007). Araştırma sonuçlarında profesyonel voleybolcular da pozitif rakiple temasın net olarak file ile engellendiği branş olması orta temaslı ya da bireysel sporlara benzetilebileceğinden fair play davranışların pozitif olarak desteklenmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir.

Sporun sadece oyun olmadığı aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk olduğunu vurgulayan fair play kavramı profesyonel voleybolcular tarafından oluşturulan metaforlarda değer unsuru olarak benimsendiği görülmektedir. Erdemli (2008), sporun kurallar dahilinde mücadele edileceği hem rakibe değer vereceği hem saygı duyacağı etkinlik olarak belirtmiş aksi olduğunda spordan söz etmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Her spor branşında amaç kazanmak olduğu bilinmektedir. Voleybolcular, her zaman kendileri ve takımları için en iyi sonucu elde etmek için çalışırken, aynı zamanda rakiplerine saygı göstermek ve oyun kurallarına uymak için çaba gösterirler. Sporcularda yapılan çalışmalar performans sporlarında rastlanan aşırı kazanma baskısı, maddi kayıplar ile hatırı sayılır kazanımlar gibi etmenler sebebiyle sporcuların fair play kurallarına uymadıkları ve ahlak ilkelerine bağlı kalmadıkları söylenebilir. Performans sporcularının fair play ve ahlaksal davranışlarının yerini “Kazanmak hiçbir şey değildir, tek şeydir” sözüne bıraktığına sıklıkla şahit olmaktayız (Hardaway, 2003). Olumsuz olarak oluşturulan metaforlarda sporcu 37 maçta kazanmak için her şeyi yaparım ben yapmazsam rakip yapacak buna inanırım şeklinde ifadesiyle alan yazında belirtilen rekabete ve zafere yönelik şiddetli bir yönelimin bireyleri hile yapmaya yatkın hale getirdiğini ve aldatmayı kolaylaştırdığını belirtmeleriyle benzerlik göstermektedir (Duda vd., 1991; Sage vd., 2006; Ring ve Kavussanu, 2018).

Sezen ve Yıldırım (2003) profesyonelliğin, kazanma isteğiyle birleşince fair playe uygun davranışların önüne geçtiği, profesyonel sporcularda amatör sporculara göre daha yüksek bir oranda fair play kurallarına aykırı davranışlara rastlandığını belirtmiştir. Oysa başarı denilince fair play çerçevesinde sporun genel ahlak yapısı korunarak başarı düşünülmelidir (Sezen ve Yıldırım, 2007). Profesyonel spor, sürekli istihdam için üretim ve başarının gerekli olduğu bir iştir. Belki de böyle bir ortamda, katılımcıların katılım gösterirken adil ve cömert olmalarını beklemek çok mantıklı olmayabilir. Nezaket ruhuyla kazanmak ve kaybetmek alakasız görünebilir. Tüm branşlar için fair play, oyun ahlak değerleri önemli olduğu bilirse de performans sporunun belirgin özellikleri arasında rakibi psikolojik, duygusal ve fiziksel baskı altına alarak kazanma şansını yükseltmeye dayalıdır (Lumpkin vd., 2003). Sporcular profesyonellik sürecine kadar pek çok kategoride boy gösterir. Bu yetişme sürecinde antrenör, ebeveyn, beden eğitimi öğretmenleri, kulüp yöneticileri gibi sporun birçok paydaşı ile etkileşim içerisinde olurlar. Sporun yaygınlaşması ve olumlu davranışların küçük yaşlardan itibaren bireylere aktarılması fair play kavramının pekiştirilmesi adına yararlı olacaktır. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki antrenörlerin ve ebeveynlerin olumlu sosyal davranışları, çeşitli spor disiplinlerinde arzu edilen ve destekleyici davranışların teşvik edilmesini olumlu yönde etkilemektedir (Estrada vd., 2014; Gano-Overway vd., 2005; Lavoie ve Stellino, 2008; Stornes ve Bru, 2002).

Profesyonel voleybolcular ayrıca, oyun sırasında ortaya çıkan herhangi bir haksızlık veya yanlışlığı açıkça ifade etmek ve doğru davranışı teşvik etmek için de sorumluluk hissederler. Bu şekilde, fair playin uygulanması, sadece profesyonel voleybolcular için değil, aynı zamanda tüm sporseverler için de olumlu bir örnek oluşturur. Sporculuğun ilk yıllarından itibaren verilecek fair play eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve olumlu davranışların ödüllendirilerek teşvik edilmesi ve medyanın da bu konu üstünde yoğunlaşarak paylaşımlarda bulunması fair play ruhuna yakışır davranışların yaygınlaşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması: Makalenin yazarına ait, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma tasarımı, makalenin hazırlanması, verilerin toplanması Aylin Özge PEKEL tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Komisyon İzni İle İlgili Bilgiler

Komisyon Adı: Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu

Tarih: 18.04.2023

Sayı No: 2023 - 587

KAYNAKLAR

- Altun, M., & Güvendi, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2224-2240. <https://doi.org/10.26466/opus.570922>
- Bloom, G. A., & Smith, M. D. (1996). Hockey violence: A test of cultural spillover theory. *Sociology of Sport Journal*, 13(1), 65-77. <https://doi.org/10.1123/ssj.13.1.65>
- Bredemeier, B. J., Shields, D. L., & Shields, D. L. (1986). Moral growth among athletes and nonathletes: A comparative analysis. *The Journal of Genetic Psychology*, 147(1), 7-18. <https://doi.org/10.1080/00221325.1986.9914475>
- Caz, Ç., & İkizler, H. C. (2019). Üniversite öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranış düzeyleri ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(1), 25-35.
- Cheung, C. K., Chan, W. T., Lee, T. Y., Liu, S. C., & Leung, K. K. (2001). Structure of moral consciousness and moral intentions among youth in Hong Kong. *International Journal of Adolescence and Youth*, 9(2-3), 83-116. <https://doi.org/10.1080/02673843.2001.9747870>
- Covrig, D. M. (1996). Sport, fair play, and children's concepts of fairness. *Journal for a Just and Caring Education*, 2(3), 263-82.
- Duda, J. L., Olson, L. K., & Templin, T. J. (1991). The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62(1), 79-87. <https://doi.org/10.1080/02701367.1991.10607522>
- Dutke, S. (1994). Mentale modelle beim erinnern sprachlich beschriebener räumlicher anordnungen: Zeitliche aspekte der modellkonstruktion und-nutzung. *Zeitschrift für Experimentelle und Angewandte Psychologie*, 41(4), 523-548.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Yaklaşım, yöntem ve teknikler*. Anı.
- Erdemli, A. (2008). *Spor yapan insan*. E Yayınları.
- Estrada, J. A. C., Méndez-Giménez, A., & Fernández-Río, J. (2014). Meta-perceptions of competence in significant others, perceived competence, situational motivation and fairplay orientations in young athletes. *Revista de Psicología del Deporte*, 23(2), 285-293.
- Gano-Overway, L. A., Guivernau, M., Magyar, T. M., Waldron, J. J., & Ewing, M. E. (2005). Achievement goal perspectives, perceptions of the motivational climate, and sportpersonship: Individual and team effects. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(2), 215-232. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2003.11.001>
- Gök, O., & Sarıkol, E. (2023). Spor lisesi öğrencilerinin fair-play davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 70-86.
- Güllü, S., & Şahin, S. (2018). Milli güreşçilerin sportmenlik yönelim düzeyleri üzerine bir araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 13(18), 705-718. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14152>
- Hoffman, M. L. (1987). The contribution of empathy to justice and moral judgment. In N. Eisenberg, & J. Strayer (Eds.), *Empathy and its development* (pp. 47-78). Cambridge University Press.
- Kahya, Y. (2020). Lisanslı spor yapan gençler ile lisanssız spor yapan gençlerin fair play anlayışları. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 52-66.
- Lavoi, N. M., & Stellino, M. B. (2008). The relation between perceived parent-created sport climate and competitive male youth hockey players' good and poor sport behaviors. *The Journal of Psychology*, 142(5), 471-496. <https://doi.org/10.3200/JRLP.142.5.471-496>
- Lemyre, P. N., Roberts, G. C., & Ommundsen, Y. (2002). Achievement goal orientations, perceived ability, and sportpersonship in youth soccer. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(2), 120-136. <https://doi.org/10.1080/10413200252907789>

- Lumpkin, A., & Stokowski, S. (2011). Interscholastic sports: A character-building privilege. *Kappa Delta Pi Record*, 47(3), 124-128. <https://doi.org/10.1080/00228958.2011.10516576>
- Lumpkin, A., Stoll, S. K., & Beller, J. M. (2003). *Sport ethics: Applications for fair play (3rd ed.)*. McGraw-Hill.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Miller, R. F., & Jarman, B. O. (1988). Moral and ethical character development-Views from past leaders. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 59(6), 72-78. <https://doi.org/10.1080/07303084.1988.10609788>
- Molina, P., Úbeda-Colomer, J., & Valenciano, J. (2014). Justicia social y fair play. In R. Llopis (Ed.), *Crisis, cambio social y deporte* (pp. 617-623). Nau Llibres.
- Morgan, G. (2016). Commentary: Beyond morgan's eight metaphors. *Human Relations*, 69(4), 1029-1042. <https://doi.org/10.1177/0018726715624497>
- Parent, S., & Fortier, K. (2018). Comprehensive overview of the problem of violence against athletes in sport. *Journal of Sport and Social Issues*, 42(4), 227-246. <https://doi.org/10.1177/0193723518759448>
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage.
- Pehlivan, Z., & Konukman, F. (2004). Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000028
- Pekel, A. Ö., Kırıkoglu, N., Iğdır, E. C., & Okan, İ. (2023). Futbol hakemlerinin fair play kavramına yönelik algıları: metafor çalışması. *The Online Journal of Recreation and Sports*, 12(3), 362-367. <https://doi.org/10.22282/tojras.1301923>
- Pennington, C. G. (2017). Moral development and sportsmanship in physical education and sport. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 88(9), 36-42. <https://doi.org/10.1080/07303084.2017.1367745>
- Pepe, K., Kara, A., Özkurt, R., & Dalaman, O. (2019). Aktif spor yapan amatör sporcuların spor ortamında fair play (sportmen) davranışlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 497-506. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.633323>
- Ring, C., & Kavussanu, M. (2018). The impact of achievement goals on cheating in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 35, 98-103. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2017.11.016>
- Sadık, F., & Sarı, M. (2012). Çocuk ve demokrasi: İlköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1(1), 48-62.
- Sage, L., Kavussanu, M., & Duda, J. (2006). Goal orientations and moral identity as predictors of prosocial and antisocial functioning in male association football players. *Journal of Sports Sciences*, 24(05), 455-466. <https://doi.org/10.1080/02640410500244531>
- Seippel, Ø. (2006). The meanings of sport: Fun, health, beauty or community?. *Sport in Society*, 9(1), 51-70. <https://doi.org/10.1080/17430430500355790>
- Serrano-Durá, J., Molina, P., & Martínez-Baena, A. (2021). Systematic review of research on fair play and sporting competition. *Sport, Education and Society*, 26(6), 648-662. <https://doi.org/10.1080/13573322.2020.1786364>
- Sezen-Balçıklı, G. (2014). Fair play in professional sports: Sportspersonship orientations of futsal players. *Fair Play, Revista de Filosofía, Ética y Derecho del Deporte*, 2(1), 33- 49.
- Sezen-Balçıklı, G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Çelik, O. B. (2019). The prosocial-antisocial behavior and empathic skill levels of wheelchair basketball players in sports. *International Journal of Disabilities Sports and Health Sciences*, 2(1), 1-11. <https://doi.org/10.33438/ijds.547485>

Pekel, A. Ö. (2023). Profesyonel voleybolcuların fair play algısı. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 448-457.

Sezen-Balçıklı, G., & Sezen, M. (2019). The relationship between empathy and antisocial-prosocial behaviours in youth field hockey players. *International Journal of Learning and Change*, 11(1), 57-65. <https://doi.org/10.1504/IJLC.2019.097193>

Sezen, G., & Yıldırım, İ. (2003). Profesyonel ve amatör futbolcuların fair play anlayışları. İ. Yıldırım, P. Doğan, E. E. Erturan (Eds.). *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi (10-11 Ekim 2003, Ankara s.13-20) Bildiriler Kitabı*. Sim.

Sezen, G., & Yıldırım, İ. (2007). Beden eğitimi öğretmenlerinin futbolda fair play'e ilişkin olumlu ve olumsuz davranışlara yaklaşımlarının incelenmesi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 2(1), 14-22.

Sezen-Balçıklı, G., Gülşen, K., & Yıldırım, İ. (2017). Kadın futbolcularda sportmenlik yönelimi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(1-4), 1-9.

Sezen-Balçıklı, G., & Yıldırım, İ. (2018). Elit salon hokeyi oyuncularında empatik beceri ile prososyal davranışlar arasındaki ilişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 1-8.

Shields, D. L., LaVoi, N. M., Bredemeier, B. L., & Power, F. C. (2007). Predictors of poor sportspersonship in youth sports: Personal attitudes and social influences. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(6), 747-762. <https://doi.org/10.1123/jsep.29.6.747>

Stornes, T., & Bru, E. (2002). Sportspersonship and perceptions of leadership: An investigation of adolescent handball players' perceptions of sportspersonship and associations with perceived leadership. *European Journal of Sport Science*, 2(6), 1-15. <https://doi.org/10.1080/17461391.2002.10142577>

Teke, E. (2018). *Sporcuların kişilik özelliklerinin fair-play davranışına etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Vosniadou, S., & Ortony, A. (Eds.). (1989). *Similarity and analogical reasoning*. Cambridge University Press.

Koç, Y., & Seçer, E. (2018). Spor bilimleri alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 247-259. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.383027>

Yıldırım, İ. (1992). Sporda fair play kavramının tarihsel boyutları. *Hacettepe üniversitesi spor bilimleri 2. ulusal kongresi bildirileri 3*, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları.

Yıldırım, İ. (2004). Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.